

|                            |                                |
|----------------------------|--------------------------------|
| Súd:                       | Najvyšší súd SR                |
| Spisová značka:            | 7Cdo/278/2018                  |
| Identifikačné číslo spisu: | 5814207848                     |
| Dátum vydania rozhodnutia: | 25.06.2020                     |
| Meno a priezvisko:         | JUDr. Lubor Šebo               |
| Funkcia:                   | sudca                          |
| ECLI:                      | ECLI:SK:NSSR:2020:5814207848.1 |

## UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ P. M., bývajúceho G. L., P. Č.. XXXX/XX a 2/ N. M., bývajúcej v L., P. Č.. XXXX/XX, zastúpených advokátom JUDr. Ľubomírom Kubošom, so sídlom v Trstenej, Bernolákova č. 18, proti žalovanému Z. Z., bývajúcim v N., H. E.. V. Č.. XXX/X, zastúpenému splnomocnenou zástupkyňou AK JUDr. Silvia Tatarková, s.r.o., so sídlom v Martine, E. B. Lukáča č. 2, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Námestovo pod sp. zn. 7C/173/2014, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 24. apríla 2018 sp. zn. 5Co/339/2017, takto

### rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 24. apríla 2018 sp. zn. 5Co/339/2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

### Odôvodnenie

Okresný súd Námestovo (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) rozsudkom . septembra 2016 č. k. 7C/173/2014 - 114 zamietol žalobu žalobcov, ktorou sa voči žalovanému domáhali určenia vlastníckeho práva k 4-izbového bytu č. 13, ktorý sa nachádza na 6. poschodí, vchod 19 bytového domu súpisné číslo XXXX v L., postaveného na pozemku C KN parc. č. XXXX/XX. a spoluvlastníckeho podielu 8898/534838-in na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu, ktorý byt a spoluvlastnícky podiel na spoločných častiach a zariadeniach domu sú zapísané na LV č. XXXX pre obec a k. ú. L., ktorý žalovaný nadobudol od Q.. Š. kúpnu zmluvou. Súd prvej inštancie konštatoval, že žaloba je z procesného hľadiska žalobou určovacou, kde je povinnosťou žalobcov preukázať naliehavý právny záujem na požadovanom právnom určení. Medzi stranami nebolo sporné, že žalovaný je v súčasnosti evidovaný ako výlučný vlastník predmetného bytu a spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a zariadeniach domu. Vzhľadom k tomu, že v prípade vyhovujúceho rozsudku by bolo možné v katastri vykonať zápis vlastníckeho práva v prospech žalobcov, súd prvej inštancie uzavrel, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem na požadovanom určení, lebo určovacím výrokom možno odstrániť stav právnej neistoty, ktorý nastal medzi nimi a žalovaným. Čo sa týka vecnej stránky žaloby, súd prvej inštancie nepovažoval kúpnu zmluvu uzatvorenú dňa 13. apríla 2011 medzi žalobcami a Q.. V. Š. ako

kupujúcou za neplatnú. Žalobcovia nepreukázali svoje tvrdenia, že kúpna zmluva nezodpovedá ich skutočnej vôli, keďže ich predchádzajúca ústna dohoda s Q.. V. Š. bola taká, že byt síce prevedú na ňu, ale ona im ho prevedie zase naspäť. Žalobcovia nepreukázali, kedy malo dôjsť k spätnému prevodu, pričom s Q.. V. Š. sa nikdy osobne nestretli a nikdy s ňou nejednali, jednali len s K. I., ktorého oslovili na základe jeho inzerátu, ktorým ponúkal sprostredkovanie pôžičky. Nebolo preukázané, že by K. I. mal splnomocnenie, aby v mene Q.. V. Š. so žalobcami dohodol niečo iné, než bolo uvedené v kúpnej zmluve. Súd skonštatoval, že žalobcovia nepreukázali ani, čo malo byť ich skutočnou vôľou, resp. obsahom skutočnej dohody s kupujúcou Q.. Š., ktorá sa však nakoniec nepretavila do písomnej kúpnej zmluvy. Súd prvej inštancie za podstatný dôvod, pre ktorý žalobu zamietol, uviedol, že v prípade prevodnej zmluvy, ktorej predmetom je predaj bytu a spoluvlastníckeho podielu na spoločných častiach a spoločných zariadeniach domu sa vyžaduje obligatórne písomná forma a podpisy prevodcov musia byť úradne osvedčené, pričom vôľu účastníkov takéhoto prísne formálneho právneho úkonu možno zisťovať len zo samotného tohto právneho úkonu, teda v danom prípade z kúpnej zmluvy, ktorá bola žalobcami a Q.. Š. uzavretá v písomnej forme. Z tejto zmluvy nevyplyva, že byt mal byť po splnení určitých podmienok prevedený naspäť na nich, resp. že byt mal slúžiť ako záloh na zabezpečenie záväzku zo zmluvy o pôžičke uzatvorenej s veriteľkami Q.. V. Š. a N. Š. a žalobcami. Žalobcovia nepreukázali svoje tvrdenia, že pri podpise zmluvy bola zneužitá ich tieseň, neskúsenosť, rozrušenie a finančná závislosť, keď súd skonštatoval, že zmluva, ktorou sa prevádza nehnuteľnosť, je právnym úkonom, ktorému zmluvné strany obvykle venujú osobitnú pozornosť, keďže sa jedná o veci vysokej hodnoty. Pokiaľ žalobcovia zanedbali obvyklú opatrnosť pri vykonaní tohto úkonu, tak znášajú dôsledky svojho konania. Súd prvej inštancie zamietol návrh žalobcov na zmenu žaloby tak, že kúpna zmluva uzatvorená medzi žalobcami a Q.. Š. je neplatná z dôvodu, že podpis Q.. Š. nie je jej pravým podpisom, keďže výsledky doterajšieho konania by nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe.

Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Žiline (ďalej tiež len „odvolací súd,“) rozsudkom z 24. apríla 2018 sp. zn. 5Co/339/2017 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil podľa § 387 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov, ďalej len „CSP“, ako správny; žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Dôvodil, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci, vecne správne rozhodol a svoje rozhodnutie výstižne a dostatočne odôvodnil. Odvolatelia v podanom odvolaní neuviedli žiadne skutočnosti, s ktorými by sa súd nevysporiadal a ktoré by boli spôsobilé inak vyhodnotiť skutkový stav a následne prijať právne závery. Mal za to, že súd prvej inštancie správne ustálil existenciu naliehavého právneho záujmu, podrobne sa venoval otázke platnosti kúpnej zmluvy s ohľadom na žalobcami tvrdenú absolútnu neplatnosť z dôvodu dojednania prepadného zálohu vo vzťahu k predmetu kúpnej zmluvy. Stotožnil sa s názorom súdu prvej inštancie o platnosti kúpnej zmluvy, ktorá spĺňa formálne náležitosti, ako aj obsahové náležitosti. Vo vzťahu k spornej otázke dojednaného prepadného zálohu ustálil, že žalobcovia neunesli dôkazné bremeno, nakoľko nimi tvrdené dojednanie nevyplynulo ani zo samotnej kúpnej zmluvy, ani zo žiadneho z predložených listinných dôkazov. Žalovanému ako v odvolacom konaní úspešnej strane priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

Žalobcovia podali 1. augusta 2018 proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali, vychádzajúc aj z obsahu dovolania, z § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Namietali prílišný formalizmus pri výklade právnych noriem, ktorý predstavuje rozpor s princípom spravodlivosti a taktiež, že súd nesprávnym procesným postupom im znemožnil, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dôvodili, že už v odvolaní namietali, že súd prvej inštancie nevykonával navrhnuté dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností, konkrétne o prenechaní požičanej sumy peňazí Q.. V. Š. žalobcom a o dojednaniach kúpnej zmluvy týkajúcich sa tzv. prepadného zálohu, keď zamietol návrhy žalobcov na vykonanie dôkazov, výsluchy svedkov a pripojenie vyšetrovacieho spisu, pričom zamietnutie návrhov súd prvej inštancie riadne neodôvodnil. Dodali, že i v odvolacom konaní predložili ďalšie dôkazy, ktoré bez svojej viny nemohli uplatniť počas konania súdu prvej inštancie, avšak odvolací súd sa pri svojom rozhodovaní vôbec nezaoberal a nevyporiadal s týmito žalobcami predloženými dôkazmi a nevenoval pozornosť ani námietkam vo vzťahu ku konaniu na súde prvej inštancie.

Rozhodnutie odvolacieho súdu považujú za nedostatočne odôvodnené. Dodali, že riadne preukázali svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení a zotrvali na svojom tvrdení, že zmluva je neplatná pre rozpor s § 39 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), keďže bola dojednaná ako tzv. prepadný záloh a keďže ide o absolútnu neplatnosť, ktorá nastáva priamo zo zákona, mali sudy na ňu prihliadať. Súd právny úkon nesprávne vyhodnotil, z predložených dôkazov vyplýva, že ani žalobcovia ani V. Š. nechceli byť predat' ani kúpiť a išlo o prepadný záloh s úmyslom obísť § 151j ods. 3 OZ, preto je kúpna zmluva neplatná pre rozpor so záložným právom a zabezpečovacím prevodom práva v zmysle § 553c ods. 2 OZ a išlo o disimulovaný právny úkon. Naďalej trvali na tvrdení, že nikto nemôže previesť viac práv než má sám. Poukázali na rozsudok NSSR sp. zn. 3MCdo/2/2006, v zmysle ktorého „protiprávne je nie len dojednanie samotného tzv. prepadného zálohu, ale každá zmluva, ktorá umožňuje záložnému veriteľovi, aby so zálohom nakladal ako s vlastným a aby záloh „ako keby bol jeho vlastný“ predal za účelom uspokojenia zabezpečenej pohľadávky alebo inak speňažil, hoci zákon nedovoľuje takéto speňaženie zálohu uskutočnené záložným veriteľom. Preto je okrem iného neplatná i kúpna zmluva, ktorá bola uzavretá za tým účelom, aby pohľadávka kupujúceho záložného veriteľa bola uspokojená tým, že naňho prejde vlastníctvo predávajúceho záložného dlžníka zálohu. Ďalej poukázali na rozsudok NS SR sp. zn. 4Cdo/33/2005 z 28. apríla 2005, podľa ktorého uzavretie darovacej zmluvy samo o sebe zákonu neodporuje. Situáciu je však nutné posúdiť v kontexte ostatných konkrétnych okolností, z ktorých vyplýva, že darovacia zmluva bola uzavretá za účelom zabezpečenia zmluvy o pôžičke a že jej realizáciou malo dôjsť k prevodu vlastníckeho práva k bytu ako zálohu na žalovaného, ako záložného veriteľa, teda k prepadnutiu zálohu. Takéto dojednanie svojimi dôsledkami obchádza kogentnú zákonnú úpravu realizácie záložného práva. Darovacia zmluva je preto v zmysle § 39 OZ absolútne neplatná pre obchádzanie zákona.“ Ďalej poukázali na obdobné rozsudky NS ČR sp. zn. 21Cdo/2037/2006 z 3. júla 2007 a sp. zn. 31OdO/1424/2006 z 9. decembra 2009. Dovolatelia majú za to, že vyhodnotenie platnosti právneho úkonu a jeho právne posúdenie je v rozpore so zisteným skutkovým stavom. Kúpna zmluva z 13. apríla 2011 je absolútne neplatná nie len pre rozpor s § 39 OZ, keďže bola dojednaná ako tzv. prepadný záloh, ale ako ďalší dôvod neplatnosti uviedli aj dôvod podľa § 39 a) OZ (úžera), opakovane tvrdiac, že zmluva bola uzavretá za okolností, pri ktorých bola zneužitá tieseň žalobcov, ich neskúsenosť, rozrušenie a tiež poukázali na skutočnosť, že hodnota bytu (približne 50.000 eur) bola v hrubom nepomere s dlhom, ktorý žalobcovia mali a ktorý bol vymáhaný exekučne (8.228,18 eur) a napokon v rozpore s § 37 ods. 1 OZ, keďže žalobcovia nemali vôľu predat' byt, ale len vôľu požičať si peniaze. Žalobcovia považujú právnu otázku neplatnosti kúpnej zmluvy z 13. apríla 2011 za nesprávne právne posúdenú, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe. Navrhli, aby dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu, prípadne i súdu prvej inštancie a vec vrátil na ďalšie konanie.

K dovolaniu žalobcov sa vyjadril žalovaný, ktorý uviedol, že bez ohľadu na to, či bola kúpna zmluva uzatvorená platne, sa žalobcovia mali domáhať neplatnosti kúpnej zmluvy a žalovať pani Š., s ktorou bola zmluva podpísaná, a ktorá nadobudla platnosť povolením vkladu do katastra nehnuteľností.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a dôvodné.

V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

Žalobcovia prípustnosť svojho dovolania vyvodzujú okrem iných aj z § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho

súdu.

Podľa § 432 ods. 1 a ods. 2 CSP, dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

Vychádzajúc z citovaných zákonných ustanovení je zrejmé, že na to, aby sa dovolací súd mohol zaoberať dovolaním, v ktorom sa namieta nesprávne právne posúdenie veci, musí byť splnená nielen podmienka vymedzenia tohto dovolacieho dôvodu spôsobom uvedeným v § 432 CSP, ale musia byť splnené aj predpoklady prípustnosti dovolania vyplývajúce z ustanovenia § 421 CSP.

Právnu úpravou dovolania v CSP sa sleduje náprava nesprávností v individuálnom spore dovolateľa, ale tiež dosiahnutie cieľov významných z hľadiska celkového rozhodovania všeobecných súdov Slovenskej republiky. Ustanovením § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa takto sleduje zámer minimalizovať nežiadúce odklony rozhodnutí odvolacích súdov od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a tým prispieť k ich jednotnému rozhodovaniu. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP má tiež osobitný význam korelačný vzťah medzi „právnou otázkou“ a „rozhodovacou praxou dovolacieho súdu“.

Definíciu ustálenej rozhodovacej praxe podal judikát R 71/2018. Za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP treba považovať predovšetkým rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierke stanovísk a rozhodnutí najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, vydávanej Najvyšším súdom Slovenskej republiky od 1. 1. 1993 s pôvodným názvom Zbierka rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky (pokiaľ neboli v neskoršom období judikátorne prekonané), ako i rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorých bol opakovane potvrdený určitý právny názor, alebo výnimočne aj jednotlivé rozhodnutie, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v tomto rozhodnutí nespochybnili, prípadne ich akceptovali a vecne na ne nadviazali. Vzhľadom na účel právnej úpravy dovolania, ktorým je v prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci predovšetkým riešenie doteraz neriešených otázok zásadného právneho významu, treba do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu zahrnúť aj rozhodnutia publikované v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávanej Najvyšším súdom ČSFR, Najvyšším súdom ČR a Najvyšším súdom SR v dobe do 31. 12. 1992, ako aj rozhodnutia uverejnené v Zborníkoch stanovísk, správ o rozhodovaní súdov a súdnych rozhodnutí Najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR vydaných SEVT Praha v rokoch 1974 (č. I, 1965 - 1967), 1980 (č. II, 1964 - 1969) a 1986 (č. IV, 1970 - 1983), pokiaľ sú stále použiteľné (najmä z hľadiska ich súladu s hodnotami demokratického právneho štátu) a neboli prekonané neskoršou judikatúrou.

Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktoré zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej dovolací súd už určitú právnu otázku vyriešil, rozhodovanie jeho senátov sa ustálilo na zvolenom riešení tejto otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. Najvyšší súd k tomu v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/6/2017 (podobne tiež napríklad v rozhodnutiach sp. zn. 2Cdo/203/2016, 3Cdo/235/2016, 4Cdo/95/2017 a 7Cdo/140/2017) uviedol, že „v dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená“.

Dovolatelia zákona zodpovedajúcim spôsobom vymedzili právnu otázku, pri riešení ktorej sa odvolací súd - podľa ich názoru - odklonil od ustálenej praxe dovolacieho súdu; v dovolaní označili rozhodnutia dovolacieho súdu predstavujúce pri rozhodovaní o tejto otázke jeho ustálenú rozhodovaciu prax. Samo toto tvrdenie, že odvolací súd sa riešením určitej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, však ešte nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP;

relevantným je až zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k dovolateľmi tvrdenému odklonu skutočne došlo. Dovolací súd preto pristúpil k posúdeniu, či je opodstatnená argumentácia dovolateľov o odklone dovolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

Dovolatelia v danom prípade založili svoje dovolanie na spochybnení správnosti právneho posúdenia veci odvolacím súdom a rovnako aj súdom prvej inštancie, keď oba nižšie súdy vyhodnotili kúpnu zmluvu za platnú a neprihliadli na jej neplatnosť a rozpor s § 39, § 39a OZ, § 37 ods. 1, § 151j ods. 3 a § 553c ods. 2 OZ, ktoré ustanovenia vzhľadom na zistený skutkový stav nesprávne právne posúdili. Nevykonali dokazovanie v potrebnom rozsahu a jeho zamietnutie ani neodôvodnili. Na podporu svojej argumentácie o nesprávnosti právnych záverov prijatých odvolacím súdom a odklone od ustálenej rozhodovacej praxe označili rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3MCdo/2/2006 (zrejme ide o chybu v písaní a dovolatelia mienili uviesť sp. zn. 2MCdo/2/2006, na ktoré sa odvolávajú aj v texte odvolania na č. l. 120 p. v., a ktorého predmetom konania a riešenými právnymi otázkami vyhovuje tomuto dovolaciemu konaniu, pričom rozhodnutie 3MCdo/2/2006 v rámci dovolacieho prieskumu preskúmaval výrok rozhodnutia odvolacieho súdu o trovách konania; pozn. súdu) a taktiež sp. zn. 4Cdo/33/2005.

Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 2MCdo/2/2006 prejednávalo mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora v spore žalobkyne, ktorá sa domáhala neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorú uzatvoril jej nebohý otec s podnikateľom popri zmluve o pôžičke a zmluve o záložnom práve. Okresný súd žalobu zamietol a vyhodnotil, že sa žalobkyni nepodarilo preukázať, že konanie otca nebolo slobodné a vážne. Krajský súd potvrdil rozhodnutie a stotožnil sa so záverom o neunesení bremena žalobkyňou, zmluvu považoval za perfektne právne uzatvorenú, pričom dodal, že aj pri neplatnosti kúpnej zmluvy by zostala v platnosti záložná zmluva. Dovolací súd z kontextu uzavretých zmlúv a výpovedí svedkov vyvodil, že kúpna a záložná zmluva, uzatvorená v rovnaký deň, boli uzatvorené na účel zabezpečenia zmluvy o pôžičke a že realizáciou dohodnutého zabezpečenia malo dôjsť k prevodu vlastníckeho práva k zálohu na zástavného veriteľa, teda k prepadnutiu zálohy. Vzhľadom na zabezpečovaciu funkciu záložného práva sa nepripúšťa prepadný účinok záložného práva. Vyhodnotil, že kúpna zmluva, ktorá bola uzavretá, aby pohľadávka záložného veriteľa mohla byť v prípade, že ju dlžník neuspokojí, uspokojená tým, že na veriteľa prejde vlastníctvo predmetu kúpy, je neplatná, pretože obchádza zákon (§39 OZ). Obchádzanie zákona spočíva vo vylúčení záväzného pravidla zámerným použitím prostriedkov, ktoré sami osebe neodporujú výslovnému zákazu zákona, ale svojimi dôsledkami odporujú zákonu. Skonštatoval, že pri zabezpečovacom prevode práva v zmysle § 553 ods. 1 OZ dlžník prevedie na veriteľa svoje právo s rozvázovacou podmienkou, že zabezpečovací záväzok bude splnený a zabezpečovacím prevodom dôjde k zmene subjektu práva do momentu splnenia záväzku a až v prípade jeho splnenia sa obnoví pôvodný stav. V prejednávanej veci však bola dohodnutá zmena v subjekte práva bez dohodnutia možnosti obnovy pôvodného stavu. V danom prípade bola podporným dôvodom rozhodnutia aj tá skutočnosť, že žalovaným je podnikateľ, ktorý získal oprávnenie poskytovať úvery z vlastných zdrojov nebankovým spôsobom až 22. septembra 2004, pričom vykonávanie podnikania vo väčšom rozsahu než je povolené, je protiprávne (§ 118 TZ č. 140/1961 Zb. platného v čase poskytnutia pôžičky). Sporná zmluva, ktorá je predmetom tohto sporu bola uzavretá 22. marca 2000. Právnym následkom činnosti, ktorá je v rozpore so zákonom je neplatnosť právneho úkonu urobeného v rámci takej činnosti (§ 39 OZ). Dovolací súd vyhodnotil mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako podané dôvodne a napadnuté rozhodnutie súdu zrušil.

Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/33/2005 bolo prijaté občianskoprávnym kolégiom najvyššieho súdu do Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 20/2006, podľa právnej vety ktorého „Darovacia zmluva uzavretá za účelom zabezpečenia uspokojenia pohľadávky obdarovaného voči darcovi je neplatným právnym úkonom.“ V danej veci sa žalobkyňa domáhala určenia neplatnosti darovacej zmluvy o darovaní nehnuteľnosti medzi ňou a žalovaným, ktorou mienila zabezpečiť dlh z pôžičky, ktorý poskytol žalovaný jej priateľke, pričom v skutočnosti nemala v úmysle scudziť svoj byt. Okresný súd žalobu zamietol, keď vyhodnotil, že zmluva je platná, lebo spĺňa účel zabezpečenia záväzku, bola uzavretá slobodne, neodporuje zákonu, neobchádza ho a ani sa neprieči dobrým mravom. Zo skutkového stavu bolo zistené, že medzi účastníkmi nebolo sporné, že darovaciu zmluvu uzavreli za účelom zabezpečenia návratnosti pôžičky. Krajský súd zmenil rozsudok okresného

súdu tak, že určil neplatnosť predmetnej darovacej zmluvy, keď vzhľadom na zistený skutkový stav vyhodnotil darovaciu zmluvu ako odporujúcu § 151a ods. 1 OZ a § 39 OZ. Následné dovolanie podané žalovaným vyhodnotil dovolací súd ako nedôvodné a dovolanie zamietol. Dovolací súd skonštatoval, že v prejednávanej veci uzavretie darovacej zmluvy samo o sebe zákonu neodporuje, avšak situáciu považoval nutné posúdiť v kontexte s ostatnými okolnosťami, z ktorých vyplývalo, že darovacia zmluva bola uzavretá za účelom zabezpečenia zmluvy o pôžičke a že jej realizáciou malo dôjsť k prevodu vlastníckeho práva k bytu ako zálohu na žalovaného ako záložného veriteľa, teda k prepadnutiu zálohu. Na záväzkové vzťahy sa uplatňuje zmluvná voľnosť. Úpravu realizácie záložného práva, ktoré je právom vecným a vzťahuje sa aj na iné osoby ako účastníkov zmluvného vzťahu, sa považuje za úpravu kogentnú, zmluvnú voľnosť obmedzujúcu. Záložný veriteľ nemôže realizovať záložné právo spôsobom odchylným od zákona. Nemôže si zmluvne upraviť, že k uspokojeniu jeho pohľadávky dôjde tým, že záloh sám predá alebo že na neho prejde vlastnícke právo k zálohu. Obchádzanie zákona spočíva vo vylúčení záväzného pravidla zámerným použitím prostriedku, ktorý sám o sebe nie je zákonom zakázaný, v dôsledku čoho sa uvedený stav stane z hľadiska pozitívneho práva nenapadnuteľným. Konanie in fraudem legis predstavuje postup, kedy sa niekto chová síce podľa práva, avšak so zámerom dosiahnuť výsledok právnou normou nepredvídaný a nežiadúci. Darovacia zmluva preto obchádza zákon a je absolútne neplatná.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnú normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Z rozhodnutí najvyššieho súdu, na odklon od ktorých poukazujú dovolatelia, je zrejmé usmernenie dovolacieho súdu, aby súdy nepostupovali nevyhnutne formalisticky, ale aby dodržiavali ústavnú požiadavku o poskytnutí spravodlivej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Dovolací súd opakovane (v oboch uvedených rozhodnutiach) apeluje na posudzovanie skutkových okolností vo vzájomných súvislostiach. Nepovažuje strohé konštatovanie súdov o perfektnosti právneho úkonu, vzhľadom na zákonnú úpravu zabezpečovacieho prevodu práva, za dostačujúce a trvá na prehodnotení tých skutočností, ktoré perfektnosť právneho úkonu vo svetle zabezpečenia prevodu spochybňujú. Právo na prístup k spravodlivosti je jedným z kľúčových prvkov právneho štátu. K vyššie uvedeným rozhodnutiam odvolacieho súdu sa prikláňa dovolací súd následne aj vo svojej ďalšej rozhodovacej činnosti, a to napríklad v rozsudku najvyššieho súdu 30. marca 2011 sp. zn. 3Cdo/144/2010, ktorým zamietol dovolanie žalovaných 3/ a 4/, voči ktorým určil odvolací súd neplatnosť kúpnej zmluvy, ktorú vyvodil z vykonaného dokazovania, ktorým zistil, že žalobca chcel finančne vypomôcť svojmu známemu, ktorý nemal dostatok finančných prostriedkov na opravu havarovaného auta. Za tým účelom žalovaný 1/ poskytol žalobcovi pôžičku 110 000 Sk s tým, že na jej zabezpečenie mali ako záloh slúžiť nehnuteľnosti. V rozhodnutí dovolací súd poukazuje na nedostatok vážnosti vôle, ktorý predstavuje okolnosť zakladajúcu neplatnosť zmluvy v zmysle § 37 ods. 1 OZ. O nedostatok vážnosti vôle ide vtedy, keď sa zdanlivo prejavuje vôľa, ktorá v skutočnosti neexistuje, resp. síce existuje, avšak v inej kvalite, než to ukazuje jej prejav. K takýmto prejavom vôle patria medziiným úkony urobené s vnútornou výhradou a simulované právne úkony. Pokiaľ právnym úkonom má byť zastretý iný právny úkon, platí tento iný úkon, ak to zodpovedá vôli účastníkov a ak sú splnené všetky jeho náležitosti (§ 41a ods. 2 veta prvá OZ). Z uvedeného potom vyplýva, že ak má byť určitým právnym úkonom urobeným len „naoko“ (tzv. simulovaným právnym úkonom) zastieraný iný právny úkon (tzv. disimulovaný právny úkon), je simulovaný právny úkon neplatný z dôvodu nedostatku skutočnej vôle konajúcich subjektov urobiť tento úkon. V takých prípadoch platí zastieraný právny úkon; podmienkou ale je, že zastieraný právny úkon zodpovedá vôli subjektov a že spĺňa náležitosti požadované zákonom pre jeho platnosť. Pokiaľ by bol sám zastieraný právny úkon nedovolený (priečil by sa zákonu), bol by tiež neplatný (§ 39 OZ). V prejednávanom prípade bolo výsledkami vykonaného dokazovania preukázané, že účastníci zmluvy označenej ako „kúpna zmluva“ len predstierali uzatvorenie kúpnej zmluvy, pretože v skutočnosti mali vôľu zabezpečiť pohľadávku žalovaného 1/ zo zmluvy o pôžičke, ktorú uzatvoril so žalobcom. Keďže predmetná „kúpna zmluva“ ako dvojstranný právny úkon

nebola urobená vážne (absentoval v nej jeden prvok vôle - vážnosť), je takáto simulovaná zmluva podľa § 37 Občianskeho zákonníka absolútne neplatná. Ich disimulovaný právny úkon by mohol byť platný, iba ak by spĺňal všetky náležitosti právneho úkonu. Disimulované zmluvné dojednanie, účelom ktorého bolo, aby pohľadávka veriteľa bola uspokojená tak, že na neho prejde vlastnícke právo k veci slúžiacej na zabezpečenie pohľadávky, predstavuje dojednanie spôsobu realizácie záložného práva spôsobom, ktorý nie je zákonom dovolený a prieči sa § 552 OZ v spojení s § 151a až 151j OZ. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 96/1995 (publikovanom v časopise Zo súdnej praxe pod č. 39/1998) uviedol, že absolútna neplatnosť právneho úkonu (*negotium nullum*) nastáva bez ďalšieho priamo zo zákona (*ex lege*), v dôsledku čoho sa hľadá na absolútne neplatný úkon tak, ako keby nebol nikdy urobený. Absolútne neplatný právny úkon nepôsobí právne následky ani v prípade, že na jeho základe už bolo kladne rozhodnuté o vklade vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. Ak je určitý úkon absolútne neplatný, nastáva jeho neplatnosť priamo zo zákona už v čase jeho urobenia. Ani pri uplatnení princípov spravodlivosti a dobrých mravov pri výkone práv a povinností nemá súd možnosť dodatočne zvážiť, či absolútnu neplatnosť úkonu „uzná alebo neuzná“ (resp. či ju zohľadní alebo nezohľadní). Na dôvod zakladajúci absolútnu neplatnosť právneho úkonu musí súd vždy prihliadnuť, a to aj bez návrhu. Ak je prvotná kúpna zmluva neplatná, nestal sa prvý kupujúci vlastníkom nehnuteľnosti a v prípade jej ďalšieho prevodu nesvedčí v prospech ďalších nadobúdateľov vlastnícke právo, ktoré by malo byť odvodené od vlastníckeho práva prvého kupujúceho. Na základe absolútne neplatného právneho úkonu nemôže dôjsť k platnému prevodu vlastníckeho práva; nemožno preto ani uvažovať o ochrane vlastníckeho práva, hoc i dobromyseľného nadobúdateľa. Rovnako tak nie je možné za uvedeného stavu uprednostniť požiadavku právnej istoty a ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere pred zásadou, podľa ktorej nikto nemôže na iného previesť viac práv, ako má sám. V tomto konaní poukazuje na rozhodnutie sp. zn. 2MCdo/2/2006 a R 20/2006 už rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorého správnosť dovolací súd nespochybnil.

Uvedené rozhodnutia najvyššieho súdu neboli doposiaľ prekonané inou rozhodovacou praxou a je možné ich považovať za ustálené. Aby bola zachovaná podmienka odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe je potrebné súbežné vyhodnotenie takej skutočnosti dovolacím súdom, že k odklonu skutočne došlo.

V predmetnom spore odvolací súd vyhodnotil vykonané dokazovanie súdom prvej inštancie ako aj jeho právne posúdenie danej veci za postačujúce a správne. Nemal žiadne výhrady k právnomu posúdeniu veci súdom prvej inštancie, ktorý tvrdil, že v prípade prevodnej zmluvy, ktorej predmetom je predaj bytu sa vyžaduje obligatórne písomná forma a podpisy prevodcov musia byť úradne osvedčené, pričom vôľu účastníkov takéhoto prísne formálneho právneho úkonu možno zisťovať len zo samotného tohto právneho úkonu, teda v danom prípade z kúpnej zmluvy, ktorá bola žalobcami a Q.. Š. uzavretá v písomnej forme. Po preskúmaní zmluvy súd nezistil žiaden dôvod, pre ktorý by mal byť byt po splnení určitých podmienok prevedený naspäť, resp. že byt mal slúžiť ako záloh na zabezpečenie záväzku zo zmluvy o pôžičke uzatvorenej s veriteľkami Q.. V. Š. a N. Š. a žalobcami. K takémuto záveru súdy mohli dospieť len v dôsledku aplikácie prílišného formalizmu a ignorácie rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu. Súdy správne vyhodnotili naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k predmetu sporu, rovnako správnym postupom sa snažili ako predbežnú otázku určiť platnosť právneho úkonu, avšak napokon celú vec nesprávne právne posúdili, keď neprihliadli na súvisiace okolnosti daného prípadu tak, ako to vyžaduje ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu, reprezentovaná nie len rozhodnutiami 2MCdo/2/2006 a R 20/2006, ale aj následným rozhodnutím 3Cdo/144/2010. Odvolací súd nezohľadnil všetky okolnosti týkajúce sa nehnuteľnosti (okrem kúpnej zmluvy), na ktoré sa už v žalobe žalobcovia odvolávali, neposúdil súvislosti právnych úkonov, ktoré s kúpou súviseli (napr. prípadná otázka pôžičky finančných prostriedkov, resp. zabezpečenie prostriedkov na úhradu exekučne vymáhaného dlhu voči nim; prípadný právny vzťah či vôľa účastníkov zabezpečiť si dočasne finančné prostriedky nemusi mať nevyhnutne písomnú formu, a teda taký vzťah nie je preskúmateľný prostredníctvom hmatateľne vyhotoveného písomného úkonu, ale len výsluchom účastníkov) a teda neaplikoval a nevyhodnotil danú vec ani v súvislosti s § 37 ods. 1, § 39, § 39a, § 151j ods. 3 a napokon ani s § 553c ods. 2 OZ. Súdy sa nezaoberali vôľou účastníkov právneho úkonu, ich vážnosťou pri prejave vôle a účelom, ktorý chceli právnym úkonom dosiahnuť. Zo žalobcami predložených dôkazov a tvrdení je možné usúdiť, že vec nie je možné celkom jednoznačne uzavrieť tak, ako to spravili súdy

nižších inšancií. Aby dospeli sudy nižších inšancií k záveru o zamietnutí žaloby o určení vlastníckeho práva museli by riadne vykonaným náležitým dokazovaním v zmysle § 185 a nasl. CSP jednoznačne vylúčiť, že prejudiciálne posudzovaný právny úkon - kúpna zmluva - nenasvedčuje obchádzaniu zákona. K takému podkladu pre taký záver, však nedošlo. Pri skúmaní predbežnej otázky o platnosti kúpnej zmluvy však sudy pochybili, keď písomný právny úkon skúmali samostatne, bez súvislostí k danej veci, bez vzťahu k prípadnej pôžičke a k exekúcii, ktorú žalobcovia mali, bez ohľadu na nepomer hodnoty ich dlhu, vymáhaného exekučne a kúpnu cenou bytu, k záveru o skutočnostiach ktorých však bez výsluchu svedkov a zainteresovaných strán úkonu, sudy nemohli ani náležite dospieť. Sudy nevykonali v danom prípade náležité dokazovanie, aby k právnemu posúdeniu o prítomnosti alebo neprítomnosti obchádzania zákona vôbec dospeli. Vzhľadom na to, že sa súd obmedzil pred právnym posúdením veci pri skúmaní skutkového stavu len na strohé konštatovanie, že z textu kúpnej zmluvy nevyplýva, že by zmluvné strany mali iný úmysel, než ako uzatvorením deklarovali a žalobcovia tak neunesli dôkazné bremeno sa sudy dopustili odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, k prílišnému formalizmu a napokon k odopretiu práva na prístup k spravodlivosti v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Otázkou prílišného formalizmu sa zaoberal aj Ústavný súd SR vo svojom náleze IV. ÚS 192/2008, keď povedal, že „z ústavnoprávneho hľadiska treba určiť podmienky, pri splnení ktorých má nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecnými súdmi za následok porušenie základných práv a slobôd. Základné práva a slobody v oblasti jednoduchého práva pôsobia ako regulatívne idey, na ktoré obsahovo nadväzujú komplexy noriem jednoduchého práva. Porušenie niektorej z týchto noriem, a to v dôsledku svojvôle (napr. nerešpektovaním kogentnej normy) alebo v dôsledku interpretácie, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (napr. prílišný formalizmus), potom zakladá porušenie základných práv a slobôd.“

So zreteľom na vyššie uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že prípustnosť a dôvodnosť dovolania žalobcov vyplýva dostatočne z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, keďže skonštatoval odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a preto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie podľa § 449 ods. 1 v spojení s § 450 CSP, ktorého úlohou bude vysporiadať sa s odklonom, doplniť dokazovanie a opätovne vec právne posúdiť, prípadne vec v dôsledku nedostatočne vykonaného dokazovania s ťarchou nesprávneho právneho posúdenia vrátiť súdu prvej inšancie. Nakoľko tu pripadá do úvahy náprava už na úrovni odvolacieho súdu, ktorý sa so spôsobeným odklonom môže vysporiadať, dovolací súd nepovažoval za potrebné súčasne zrušenie rozhodnutia súdu prvej inšancie. Dovolací súd v rozsahu ďalších dovolacích námietok žalobcov rozhodnutie odvolacieho súdu nepreskúmaval, i keď sa okrajovo k nim vyjadruje, ako k súčasťi pochybenia súdov nižšej inšancie, ich obsah však zostáva už predmetom ďalšieho konania odvolacieho súdu, ktorý sa bude musieť vysporiadať s dôkladným právnym posúdením danej veci v širších súvislostiach, v tých intenciách opätovne danú vec rozhodnúť a svoje rozhodnutie náležite v zmysle namietaných nedostatkov aj odôvodniť. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inšancie i odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

Súd nižšej inšancie v ďalšom konaní zároveň rozhodne o trovách pôvodného konania ako aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

## **Poučenie:**

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

